

SILESIA

TRAM NEWS

ISSN 2299-2790

Wydanie 6000 egz.

WYDARZENIA

**„Zakochana Bana”
pękała w szwach**
»» str. 3

INWESTYCJE

**Terminowe
zakończenie
inwestycji
w Sosnowcu**
»» str. 4

WYDARZENIA

**O krok
od tragedii
na torach**
»» str. 10

**Od kwietnia wrócą tramwaje
na Gliwickiej i Chorzowskiej w Katowicach**

»» str. 5

Jedźmy razem

Pośpiech, roztargnienie, niefrasobliwość – to najczęstsze przyczyny wypadków na drogach, w których uczestniczą piesi. Lekceważenie podstawowych zasad bezpieczeństwa może doprowadzić do tragedii, o czym niestety wiele osób zapomina. Jednym z najświeższych dowodów jest zdarzenie z Chorzowa, w którym kobieta zapatrzona w ekran telefonu, ze słuchawkami w uszach wtargnęła bezpośrednio przed nadjeżdżającą tramwaj. Cudem uszła z życiem, doznając jedynie obrażeń głowy. W tej sytuacji bardziej ucierpiała jedna z pasażerek tramwaju, co było efektem gwałtownego awaryjnego hamowania. Film z monitoringu tramwaju opublikowała chorzowska policja – ku przestrodze!

Niestety, takie zdarzenia nie są rzadkością. Niektóre kończą się najtragiczniej, jak to możliwe. Ilu udaje się uniknąć, dzięki czujności, refleksowi i doświadczeniu motorniczych – to wiedzą tylko oni. Wielokrotnie już informowaliśmy na naszych łamach i będziemy to robić nadal, że tramwaj ma pierwszeństwo przed pieszymi! Nie odwrotnie. A także o tym, że kilkudziesięciotonowy tramwaj, mimo coraz nowocześniejszych systemów hamowania, nie zatrzyma się w miejscu! Warto zapoznać się z tekstem na stronie 10, niech będzie on dla nas wszystkich przestroga.

W tym numerze, na stronie 4, piszemy o zakończonej modernizacji linii tramwajowej wzdłuż ulic gen. Andersa i 1 Maja w Sosnowcu. Informujemy także o postępie prac wzdłuż ulicy Grundmanna w Katowicach – dzięki nim już od kwietnia wrócą tramwaje na ulicach Gliwickiej i Chorzowskiej. Więcej na ten temat na stronie 5. Kiedy jedne inwestycje się kończą, inne startują. 13 lutego ruszyła modernizacja torowiska na ulicy Wolności w centrum Zabrze, o czym informujemy obok. Aktualny raport z prowadzonych inwestycji przedstawiamy na stronie 8.

W sposób szczególny polecam Państwu tekst na stronie 9 o Ogólnopolskim Dniu Walki z Depresją, który przypada 22 lutego. O tym, jak poważny to problem świadczą nie tylko statystyki, ale i wiele dramatycznych przykładów z naszego życia.

Chwilę relaksu zapewni nam natomiast spacer po katowickiej dzielnicy Koszutka, do której bez trudu można dotrzeć tramwajem. Tekst prezentujemy na stronach 6 i 7. A na deser, jak zawsze, przygotowaliśmy kolorówankę dla najmłodszych oraz krzyżówkę.

Zyczę miłej lektury i apeluję – bądźmy rozważni i uważni w ruchu miejskim!

Bolesław Knapik
Prezes Zarządu Spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Wystartowały prace w centrum Zabrze

Fot. Adam Lubas

Od poniedziałku 13 lutego rozpoczęła się modernizacja torowiska tramwajowego wbudowanego w jezdnię ul. Wolności w centrum Zabrze. Co za tym idzie, na pół roku wstrzymany został ruch tramwajów między centrum a zajezdnią w Gliwicach. Zmiany objęły też linie autobusowe, ze względu na wprowadzone objazdy.

Zadanie przebudowy torowiska tramwajowego w ciągu ul. Wolności w Zabrzu od skrzyżowania z ul. Miarki do posesji przy ul. Wolności 203-205 realizuje krakowska firma TOR-KRAK, która miesiąc po podpisaniu umowy weszła na plac budowy. 13 lutego wprowadzona została czasowa organizacja ruchu w rejonie objętym pracami, wstrzymany też został ruch tramwajów. – Z tego powodu musieliśmy podzielić pracowników zaplecza technicznego gliwickiej zajezdni i przenieść ich do zajezdni w Bytomiu Stroszku oraz Chorzowie Batorym. To z tych dwóch miejsc wyjeżdżają teraz tramwaje obsługujące linie w Zabrzu i okolicach. Zawieszenie ruchu tramwajowego na modernizowanym odcinku skutkuje też szeregiem zmian w organizacji ruchu liniowego – mówi Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Zawieszone zostały linie nr 1, 2 i 4. Tramwaje linii nr 3 kursują na zmienionej trasie między pętlą Makoszowy a pętlą Biskupice. Uruchomiona została linia nr 5 kursująca w relacji: Ruda Śląska Chebzie Pętla – Zabrze pl. Wolności – Bytom pl. Sikorskiego oraz linia nr 30 obsługująca trasę między pętlą w Zabrzu Biskupicach a pl. Si-

korskiego w Bytomiu. Dodatkowo zmieniony został rozkład jazdy linii nr 9.

Funkcjonująca już wcześniej linia autobusowej komunikacji zastępczej, oznaczona jako T-3, została wydłużona, kursując teraz pomiędzy przystankami Zabrze Mikulczyce Zwrotnicza a Gliwice Zajezdnia. Ze względu na zmiany w organizacji ruchu kołowego i wyznaczone objazdy, korekcie uległy trasy autobusów 8 linii: 6, 250, 270, 280, 286, 617, 840, 840N.

Odcinek przeznaczony do modernizacji to torowisko wbudowane w jezdnię, które jest mocno zdegradowane. – W efekcie modernizacji otrzymamy gładkie, nowe torowisko w nowoczesnych płytach torowych z szynami zamontowanymi za pomocą mas elastycznych. Tramwaje będą jeździć znacznie ciszej i szybciej, a pasażerowie nie poczują nieprzyjemnego bujania. Docelowo zwiększy się też liczba wagonów niskopodłogowych kursujących na zabrzańskich liniach – mówi Andrzej Zowada. Całość prac pochłonie blisko 12,3 mln zł brutto i zgodnie z zapisami umowy powinna zostać wykonana do 9 sierpnia br.

red

SILESIA
TRAMNEWS

Wydawca:

Agencja Mediów Lokalnych mediaL
41-500 Chorzów, ul. Katowicka 105/2, tel. 32 2413 374

Redaktor naczelny: Waldemar Kosior

Redaktor wydania: Andrzej Zowada

Druk:

POLSKA PRESS Sp. z o.o.

Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

„Zakochana Bana” pękała w szwach

Po dwuletniej przerwie na trasę wróciło klasyczne wydanie walentynkowej atrakcji przygotowanej przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A. 14 lutego na tory w Katowicach już po raz 10. wyruszyła „Zakochana Bana”. Frekwencja była fantastyczna, podobnie jak atmosfera w tym niezwykłym tramwaju pełnym miłości.

Pierwszy raz „Zakochana Bana” pojawiła się na tramwajowych trasach w Walentynki 2014 roku. Był to swego rodzaju eksperyment, który miał pokazać, czy klimat zabytkowego tramwaju przyciągnie do wspólnej podróży zakochanych. – Okazało się, że trafiliśmy w dziesiątkę. Trziesięcioletni i skrzypiący wagon z lat 50. XX wieku, ozdobiony masą serc i ozdób oraz wypełniony romantyczną muzyką przyciągał zakochanych jak magnes. Niektórzy chcieli się przejechać kawalek, by dojechać na randkę, inni podróżowali znacznie dłużej. W efekcie projekt „Zakochana Bana” został z nami i co roku wraca, zawsze 14 lutego – mówi Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

W ostatnich dwóch latach, ze względu na pandemiczne ograniczenia, „Zakochana Bana” miała inną formę. Raz była nagrodą w konkursie, raz przedmiotem licytacji na rzecz Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. – Teraz wróciliśmy do formy otwartej dla wszystkich, bo taka była idea, by „Zakochaną Baną” mógł się przejechać każdy, zarówno zakochani, jak i osoby, które pary

nie mają. Tak też było w tym roku, ale muszę powiedzieć, że frekwencja przeszła nasze oczekiwania. Enka dosłownie pękała w szwach – uśmiecha się Andrzej Zowada. „Zakochana Bana” kursowała we wtorek 14 lutego od 15:00 do 19:00. Wagon typu 4N, wspaniale ozdobiony i wypełniony romantyczną atmosferą, kursował na trasie: CP Zawodzie – pl. Wolności – Słoneczna pętla – pl. Miarki – CP Zawodzie.

Spółka Tramwaje Śląskie S.A. we współpracy z partnerami przygotowała też atrakcyjne nagrody,

o które jednak trzeba było się postarać. – Wiemy z doświadczenia, że zakochani potrafią wspaniale się bawić i w „Zakochanej Bani” robią to chętnie, co po raz kolejny tłumnie udowodnili. Śpiewali, grali, tańczyli, recytowali wiersze, wykonywali szereg przygotowanych przez nas zadań w zabawie w wyzwania. Było mnóstwo śmiechu, radości, ale też wzruszeń i pocałunków, jak to w Walentynki – opisuje Zowada.

Wielu zakochanych opuszczało walentynkowy tramwaj z planem na kolejną randkę, dzięki wygranym zaproszeniom do kina, teatru, opery czy centrum kultury; inni z pamiątkowymi tramwajowymi gadżetami; wszyscy z wspaniałymi emocjami i w doskonałym walentynkowym nastroju. Tegoroczna 10. edycja „Zakochanej Bani” udowodniła, jak mocno ten projekt wpisał się w walentynkowy krajobraz Katowic i jak wielu ludziom sprawia olbrzymią frajdę. Za rok tramwaj pełen miłości wróci na tory, choć kto wie, czy tym razem już nie jako skład z wagonem doczepnym...

red

Partnerzy:

Światowid

Terminowe zakończenie inwestycji w Sosnowcu

Miało zostać zrealizowane w 22 miesiące i tak się stało. W lutym firma TOR-KRAK Sp. z o.o. zakończyła prace przy modernizacji linii tramwajowej wzdłuż ulic generała Andersa i 1 Maja w Sosnowcu. Teraz jazda tramwajem między centrum a Dańdówką to sama przyjemność.

Przebudowa torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną w Sosnowcu w ciągu ulic generała Andersa i 1 Maja obejmowała 3-kilometrowy odcinek dwutorowej linii tramwajowej biegnącej między rondem Zagłębia Dąbrowskiego a rozgałęzieniem torowiska w Dańdówce. Umowa z firmą TOR-KRAK Sp. z o.o. podpisana została w kwietniu 2021 roku, a same prace wystartowały dwa miesiące później. – W lutym, po 22 miesiącach od podpisania umowy, generalny wykonawca zgłosił inwestycję do odbioru końcowego. Tym samym dotrzymał terminu, założonego w umowie – zauważa Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

W ramach inwestycji ułożonych zostało w sumie 6000 metrów toru pojedynczego, z czego zdecydowana większość jest torem klasycznym na podkładach strunobetonowych ze sprężystym montażem szyn. Do realizacji wykorzystanych zostało 8150 podkładów, które przysypane zostały 20 000 ton tłucznią. Część torowiska, w rejonie przystanków, przejść dla pieszych i przejazdów torowo-drogowych, powstała w technologii ciężkiej, z wykorzystaniem 340 płyt torowych. Na całym odcinku ułożonych zostało 650 szyn 18-metrowych. – Szyny zostały ze sobą zespawane, co zapewnia komfort podróży.

Sosnowiec, ul. 1 Maja

Sosnowiec, ul. gen. Andersa

Zdjęcia: Mateusz Wierczok

Nie ma tu stosowanych dawniej dylatacji, które powodowały stuki czyli hałas i wibracje. Zamiast tego, zamontowanych zostało 16 kompletów przyrządów wyrównawczych, kompensujących skutek rozszerzalności cieplnej stali – wyjaśnia Andrzej Zowada. Na zmodernizowanym odcinku powstało 14 peronów przystankowych, spełniających współczesne wymogi i znacząco ułatwiających dostępność tramwaju dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów czy pasażerów podróżujących z wózkiem dziecięcym.

Linia tramwajowa to nie tylko torowisko, lecz również zasilanie. W ramach inwestycji posadowionych zostało 129 słupów trakcyjnych, na których rozciągnięta została sieć o łącznej długości 6200 metrów. Całkowita długość ułożonych kabli zasilających i powrotnych wyniosła blisko 25 kilometrów! Niezwykle ważnym elementem inwestycji była modernizacja układu zasilania trakeji tramwajowej w obszarze zasilania podstawy trakcyjnej „Andersa”. – Między innymi wymieniona została rozdzielnica prądu stałego, zamontowano nową siłownię prądu stałego, zmodernizowano pola sterownicze zestawów prostownikowych z funkcją sterowania zdalnego i wybudowane zostały nowe dwukablowe zasilacze trakcyjne. Dzięki temu zarówno odcinek z centrum do Dańdówki, jak i odgałęzienie w stronę Konstantynowa zyskało nowoczesny, stabilny i bezpieczny układ zasilania – zaznacza rzecznik tramwajowej Spółki.

Inwestycja realizowana była etapowo, ale w zdecydowanej większości przy utrzymanym ruchu tramwajów, choć wiązało się to z pewnymi utrudnieniami dla pasażerów. Po zakończeniu wszystkich robót całość trasy od centrum Sosnowca do Dańdówki oferuje zupełnie nową jakość. Wygoda i komfort podróży to jedno. Drugie to komfort mieszkania w sąsiedztwie linii tramwajowej. Dzięki zastosowanym technologiom, w tym smarownikom i przyrządom wyrównawczym, mieszkańcy budynków sąsiadujących z linią tramwajową zyskali spokój i ciszę. Inwestycja podniosła też bezpieczeństwo pieszych dzięki wygodnym przejściom i kierowców dzięki nowym przejazdom przez torowisko.

Przebudowa torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną w Sosnowcu w ciągu ulic generała Andersa i 1 Maja jest jednym z zadań „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko – Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską.

Zdjęcia: Mariusz Banduch

Od kwietnia wróćą tramwaje na Gliwickiej i Chorzowskiej w Katowicach

Sprzyjająca pogoda pozwala generalnemu wykonawcy na sprawną realizację kolejnego etapu prac przy budowie nowej linii tramwajowej w Katowicach. Postęp robót pozwoli od początku kwietnia na wznowienie ruchu tramwajów zarówno wzdłuż ul. Gliwickiej jak i ul. Chorzowskiej.

Budowa nowej linii tramwajowej wzdłuż ul. Grundmanna w Katowicach to suma skomplikowanych etapów, a jedynym nieskomplikowanym jest ułożenie torów biegnących wzdłuż jezdni, który w znacznym zakresie jest już zrealizowany. Pierwszym z tych niełatwych etapów, do realizacji którego generalny wykonawca przystąpił w lipcu 2022 roku, jest przebudowa skrzyżowania ul. Grundmanna z ul. Gliwicką. W tym miejscu powstaje m.in. układ rozjazdowy torowiska, który w przyszłości zapewni możliwość przejazdu tramwajów we wszystkich relacjach. – Te prace dobiegają końca. Zgodnie z zapewnieniami generalnego wykonawcy wszystkie roboty niezbędne do wznowienia ruchu tramwajów ulicą Gliwicką wykonane zostaną do końca marca. Zatem od kwietnia planujemy przywrócić ruch tramwajów między centrum a Załężem – informuje Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Ten wyczekiwany przez pasażerów moment poprzedzi jednak jeszcze kilkudniowe wstrzymanie ruchu tramwajów do Chorzowa Batorego.

– Aby móc przywrócić ruch tramwajów konieczna jest likwidacja rozjazdu technologicznego przy kinie, gdzie obecnie kończy bieg tymczasowa linia nr 60, odbudowanie połączenia torowego oraz odtworzenie nawierzchni jezdni. Potrzebujemy na to 8 dni i tyle potrwa przerwa w ruchu – wyjaśnia Andrzej Zowada. Od 24 do 31 marca wstrzymany zostanie zatem ruch

tramwajów między przystankiem Załęż Pośpiecha a zajezdnią w Chorzowie Batorem, a o ten odcinek wydłużona zostanie trasa linii autobusowej komunikacji zastępczej T-20.

Wykonanie rozjazdów na skrzyżowaniu z ul. Gliwicką to jeden z kamieni milowych w realizacji tej inwestycji. Drugi, równie ważny dla ruchu tramwajów między Katowicami a Chorzowem, to wykonanie rozjazdów przy skrzyżowaniu ul. Grundmanna z ul. Chorzowską. W tym miejscu zadanie jest o tyle łatwiejsze, że rozjazdy powstają na torowisku wydzielonym z jezdni, więc obecnie prowadzone roboty nie wpływają na ruch kołowy, w przeciwieństwie do ruchu tramwajów. – W tym wypadku przezwaliśmy ciągłość ruchu tramwajowego 8 stycznia, mając deklarację generalnego wykonawcy, że w trzy miesiące wykona część zakresu umożliwiającą przejazd tramwajów przez plac budowy po jednym nowym torze. Tu również prace postępują zgodnie z planem i do końca marca ma być wykonany jeden tor umożliwiający poruszanie się tramwajów w relacji Katowice - Chorzów – podkreśla rzecznik tramwajowej Spółki. W miejscu robót wylane są już betonowe płyty podtorowe, do których kotwione są elementy rozjazdów. Zgodnie z planem, istniejące tymczasowe rozjazdy w rejonie przystanku Dąb Huta Baildon i Katowice Stęślickiego pozostaną na swoich miejscach i będą wykorzystywane do prowadzenia ruchu tramwajów w systemie mijankowym, na czas prowadzenia dalszych prac przy budowie pełnego układu rozjazdów tramwajowych.

W tym samym czasie generalny wykonawca prowadzi dalsze prace przy dwóch innych elementach nowej linii. Na ukończeniu jest nowy most nad Rawą, po wybudowaniu którego będzie można przystąpić do układania na nim torowiska. Stoi już, choć w stanie surowym, budynek nowej podstacji trakcyjnej. Ściany i dach są wykonane, zakończył się montaż stolarki okiennej i drzwiowej a rozpoczęto rozprowadzenie instalacji wewnętrznych. Później nastąpią prace wykończeniowe, by w kolejnym etapie można rozpocząć zabudowę niezbędnych urządzeń i podłączenie ich do układu zasilania. W rejonie budynku podstacji trwają także prace przy budowie torowiska – tu także zlokalizowany będzie przystanek.

Nadchodzi też czas, gdy generalny wykonawca przystąpi do kolejnego, trudnego i skomplikowanego etapu – budowy wiaduktu nad Drogową Trasą Średnicową i ułożenia torowiska w poprzek jezdni ul. Chorzowskiej. Pierwsze prace w ramach tego etapu powinny się zacząć jeszcze w marcu.

W ramach cyklu artykułów, który zatytułowaliśmy „Spacery po regionie”, zachęcamy do wspólnych wędrówek ścieżkami Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Są to wyprawy niezwykle - odwiedzimy interesujące miejsca i obiekty, które znajdują się blisko nas, po sąsiedzku albo nawet w naszym mieście, a dla wielu wciąż pozostają nieznane.

Ulica Wojciecha Korfanteego w Katowicach

Od młyna do „Kosmosu”

Początki katowickiej dzielnicy Koszutka (Koschutka) sięgają XVII wieku. Ówczesna osada była kolonią wsi Bogucice. Jej nazwa wywodzi się prawdopodobnie od młynarza o nazwisku Koczot (Kosztot), który nad nieistniejącym już potokiem, stanowiącym dopływ rzeki Rawy, miał swój wodny młyn.

Koszutka wraz z Bogucicami w 1924 roku włączona została do Katowic. Motorem rozwojowym tej części miasta było uruchomienie na terenie Bogucic, Wełnowca i Dębu hut cynku „Fanny” i „Franz”, hut żelaza „Marta” i „Baildon” oraz kopalni węgla kamiennego „Eminencja” (później Gottwald) oraz „Ferdynand” (później Katowice). Do lat 20. i 30. XX wieku teren Koszutki stanowiła w przeważającej części zabudowa wiejska z licznymi polami. Pierwszą inwestycją mieszkaniową była budowa domków jednorodzinnych i familoków. Kolejną zabudowę tworzyły budynki robotniczego osiedla z lat 1935-1936 przy ulicy Katowickiej, na granicy z Bogucicami. Tu też wzniesiono pierwszy budynek szkolny (obecnie IV Liceum Ogólnokształcące im. gen. Stanisława Maczka). Kolejne budynki okresu międzywojennego pojawiły się wzdłuż dzisiejszych ulic Wojciecha Korfanteego i Misjonarzy Oblatów. Gwałtowny rozwój Koszutki nastąpił w latach 50. ubiegłego wieku. Wówczas dawne baraki i zabudowania wiejskie zastąpiono nowym osiedlem mieszkaniowym, któremu nadano imię Juliana Marchlewskiego (od 1990 roku - osiedle

Koszutka). W pierwszym etapie powstały budynki w rejonie ulic: Sokolskiej, Grażyńskiego, Morcinka, Misjonarzy Oblatów MN oraz Hłakowiczówny. W tym samym czasie wybudowano dwie szkoły, przedszkole oraz przychodnię lekarską. Drugi etap zabudowy obejmował obszar przy alei Wojciecha Korfanteego - z wieżowcami, m.in. tzw. Podkową wg projektu Włodzimierza Łubkowskiego. Natomiast trzeci etap z końca lat 60. XX wieku to budowa tzw. niebieskich bloków i pawilonów usługowych wzdłuż ulicy Chorzowskiej. Architektami drugiego i trze-

Fragment tzw. Podkowy przy ulicy Okrzei

ciego etapu rozbudowy byli: Mieczysław Król, Jurand Jarecki oraz Stanisław Kwaśniewicz. Pod koniec lat 60. ubiegłego wieku, pomiędzy dzisiejszymi ulicami Grażyńskiego i Stęślickiego oraz obecnym Parkiem im. Alojzego Budnioka, wzniesiono pawilonową zabudowę szkoły podstawowej (dziś w budynku działa Zespół Szkolno-Przedszkolny dla Dzieci Niepełnosprawnych i Słabo Słyszących), dzielnicowy Miejski Dom Kultury „Koszutka” oraz tzw. Dom Lekarza (dziś działa tam Śląska Izba Lekarska). Nasz spacer po dzielnicy rozpoczynamy od katowickiego Ronda, z którego przejściem podziemnym udajemy się pod tzw. niebieskie bloki (nazwa pochodzi od niebieskich elementów elewacji sześciu bloków), a następnie wzdłuż pawilonów usługowych dochodzimy do skrzyżowania ulicy Chorzowskiej z ulicą Sokolską. Tutaj, skręcając w prawo, wyruszamy w dalszą wędrówkę po dzielnicy. Poruszając się ulicą Sokolską, mijamy kolejne bloki mieszkalne i docieramy do centralnej części dzielnicy - Placu Grunwaldzkiego. Wokół tej dużej przestrzeni wzniesiono dwa bardzo

Niebieskie bloki między Rondem a ulicą Sokolską

Centrum Sztuki Filmowej - Kino Kosmos

Zabudowa ul. Misjonarzy Oblatów MN

interesujące architektonicznie budynki. Pierwszym jest siedmiokondygnacyjny gmach Biura Studiów i Projektów Przemysłu Węglowego, wybudowany w 1951 roku wg projektu Janusza Ballenstedta. Drugi obiekt to tzw. Galerowiec, który powstał w 1962 roku wg projektu Mieczysława Króla. Charakterystycznym elementem tego budynku są balkony rozciągnięte na całej szerokości elewacji oraz dachowy taras. Na zazielenionym Placu Grunwaldzkim warto zatrzymać się dłużej. Można tu podziwiać monumentalną rzeźbę „Rodzina” z lat 60. XX wieku autorstwa Egona Kwiatkowskiego. Pośrodku placu usytuowana jest fontanna zaprojektowana w 2002 roku przez Andrzeja Grzybowskiego. Natomiast od strony ulicy Sokolskiej znajduje się wejście do „Galerii Artystów”, upamiętniającej wybitnych twórców kultury i sztuki, związanych z Katowicami. Na dwumetrowych cokołach umieszczono popiersia z brązu. Obecnie galeria składa się z 23 popiersi. Dwa pierwsze - Zbigniewa Cybulskiego oraz Karola Stryji - odsłonięto w 2004 roku. Kolejnymi upamiętnionymi osobami w galerii są: Paweł Steller, Stanisław Ligoń, Wilhelm Szewczyk, Jerzy Duda-Gracz, Aleksandra Śląska, Stanisław Hadyna, Bogumił Kobiela, Alfred Szklarski, Adolf Dygacz, Henryk Mikołaj Górecki, Wojciech Kilar, Andrzej Urbanowicz, Jan „Krys” Skrzek, Teofil Ociepka, Antoni Halor, Tadeusz Kijonka, Józef Świder, Bernard Krawczyk, Kazimierz Kutz oraz Krystyna Bochenek. Z Placu Grunwaldzkiego kierujemy się na drugą

stronę ulicy Sokolskiej, gdzie znajduje się charakterystyczny budynek Centrum Sztuki Filmowej z kinem „Kosmos”. Obiekt wzniesiony został w latach 1959-1965 wg projektu Stanisława Kwaśniewicza. Pierwotnie było to kino posiadające jedną z największych sal na Śląsku, w której mogło zasiąść sześciuset widzów. Kino wyróżniało się wklęsłym panoramicznym ekranem. W 2004 roku budynek został zmodernizowany, co wiązało się ze zmianą stylistyczną zewnętrznego wystroju, który przez lata harmonizował z otoczeniem. Obecnie obiekt posiada dwie sale kinowe: dużą „Nostromo” (z 367 miejscami) oraz małą „Solaris” (z 46 składanymi fotelami). Następnie udajemy się na skwer im. Gustawa Holoubka, który znajduje się za kinem, a stamtąd przechodzimy do ulicy Michała Grażyńskiego. Tutaj zwróci naszą uwagę m.in. parterowy modernistyczny budynek przy nr 47, wybudowany w 1969 roku wg projektu Wacława Lipińskiego. Obecnie mieści się w nim dzielnicowa Biblioteka i Miejski Dom Kultury „Koszutka”. A tuż obok, przy nr 49a, ma swą siedzibę wspomniana już Śląska Izba Lekarska. Na tym jednak nie koniec interesujących miejsc przy ulicy Grażyńskiego. Po lewej stronie usytuowany jest niewielki skwer im. Hipokratesa, na którym w 2017 roku ustawiono popiersie patrona lekarzy. Ponadto w 2018 roku na skwerze zasadzono „Dąb Niepodległości”. Z ulicy Grażyńskiego skręcamy w ulicę Okrzei, aby przyjrzeć się z bliska słynnej „Podkowie”.

Ten niezwykle gmach powstał w latach 1955-1958. Jest to blok mieszkalny składający się z ośmiu segmentów, z dziewięcioma kondygnacjami, w tym jednej podziemnej. Obiekt ma kształt litery „U”, z otwartą częścią od strony ulicy Okrzei. Stąd udajemy się do ulicy Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, na której również nie brakuje unikatowej zabudowy mieszkaniowej. Są tu m.in. dwu- i trójkondygnacyjne bloki oraz wolnostojące modernistyczne wille z lat 30. ubiegłego wieku. Tuż przy rondzie i ulicy Misjonarzy Oblatów MN znajduje się klasztor i kościół księży Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Księża z tego zgromadzenia pojawili się w Katowicach już w 1934 roku, a ich dom zakonny z kaplicą poświęcono na Koszutce już w 1937 roku. Rozbudowa kaplicy nastąpiła dopiero w 1957 roku. Powstał wówczas kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wieża dzwonnicy wraz z zegarem wzniesiona została w 1980 roku. Kolejna rozbudowa świątyni, do obecnego kształtu i wyglądu, nastąpiła w 1999 roku. Obecnie budowla ma kształt półkola, z centralnie wyznaczonym i trójbocznie zamkniętym prezbiterium, w którym dominuje krzyż z figurą Chrystusa. Nad ołtarzem widnieje napis „Głosie Ewangelię ubogim”, a w kasetonowym suficie znajduje się prostokątny świetlik, przez który dociera dodatkowe oświetlenie do wnętrza pięknego kościoła.

Tekst i zdjęcia: Adam Lapski
Przewodnik turystyczny

Popiersie Wojciecha Kilara w „Galerii Artystów”

Rzeźba „Rodzina” na Placu Grunwaldzkim

Kościół Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej

WIADOMOŚCI Z PLACU BUDOWY

w Bytomiu:

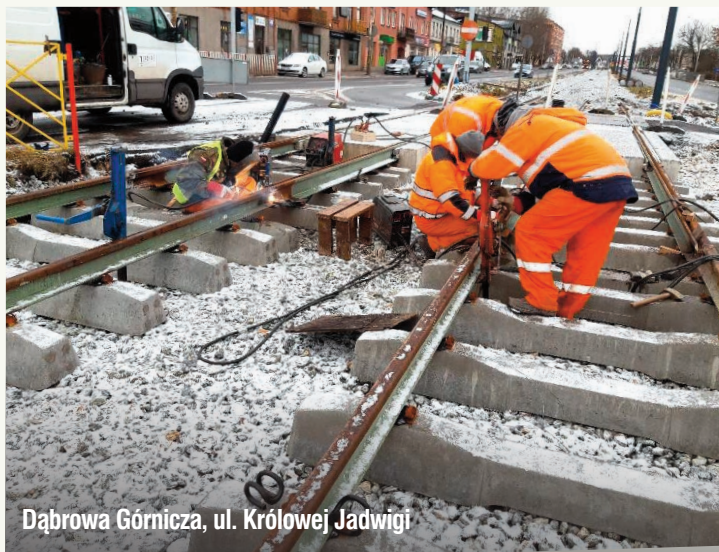
- Na ul. Piekarskiej prace toczą się na całej długości. Na odcinkach Smolenia - Piłsudskiego i Wrocławska – Sądowa wykonawca przystąpił do układania płyt torowych. Zabudowanych jest 70% fundamentów pod słupy trakcyjne i posadowiono 50% słupów.
- Na zadaniu od centrum do Stroszka generalny wykonawca kontynuował prace przy budowie rusztu torowego na realizowanych odcinkach.

w Chorzowie:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Katowickiej generalny wykonawca prowadził prace rozbiórkowe torowiska. Przeprowadzono odwierty w celu badania gruntu. Rozpoczęły się prace związane z wypełnianiem pustek pogórnich pod przyszłym murem oporowym. Trwają prace w zakresie miejskim.

w Dąbrowie Górniczej:

- Prowadzone były prace torowe na kolejnych brakujących odcinkach, w tym montaż przyrządów wyrównawczych, spawanie, obsypanie tłuczniem i podbicie torów. Trwały także prace przy budowie platform przystankowych. Trwają prace w zakresie miejskim.

Dąbrowa Górnicza, ul. Królowej Jadwigi

w Katowicach:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Grundmanna postępują prace na wszystkich otwartych zakresach. Na skrzyżowaniu z ul. Gliwicką trwa budowa rozjazdów po stronie zachodniej skrzyżowania. Na torowisku wzdłuż ul. Chorzowskiej wylano betonową płytę podtorową i rozpoczęto montaż rozjazdów. Szerzej o postępie prac na stronie 5.
- Dla zadania modernizacji torowiska wzdłuż ul. Obrońców Westerplatte od Korczaka do Wańkowicza przekazany został plac budowy. Rozpoczęcie prac przewidziano na 11 kwietnia, co wynika z koordynacji robót pod kątem przerw w ruchu tramwajowym z innymi prowadzonymi inwestycjami.

w Mysłowicach:

- Dotychczasowy wykonawca opuścił plac budowy, który został przejęty przez inwestorów. Zakończyła się także inwentaryzacja placu budowy i rozpoczęła praca przy aktualizacji dokumentacji projektowej w odniesieniu do dotychczas wykonanych robót.

w Sosnowcu:

- Wzdłuż ul. 1 Maja wykonawca zakończył prace i zgłosił zadanie do odbioru końcowego. Trwają prace komisji odbiorowej. Szerzej o inwestycji na stronie 4.
- Dla zadania wzdłuż ul. Wojska Polskiego na odcinku od Orłat Lwowskich do Ronda Niwka zostało ułożone torowisko wraz z przejazdami. Przebudowane zostały także kanalizacja i wszystkie sieci podziemne. Ułożono kable zasilające oraz posadowiono wszystkie słupy. Od Ronda do wiaduktu kolejowego w Dańdówce w 95% rozebrane zostało stare torowisko, w 80% wykonane koryto, a w 50% wykonana podbudowa. Trwa zabudowa kabli zasilających, budowana jest kanalizacja deszczowa.
- Na ul. Małachowskiego wykonawca prowadzi prace w zakresie miejskim.

w Świętochłowicach:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Łagiewnickiej na odcinku Ostatnia - Sportowa torowisko jest ułożone, wykonane przejazdy w płytach oraz wybudowane perony. Od Sportowej do Szygarskiej trwa przebudowa kanalizacji, ułożona jest też pierwsza warstwa stabilizacji. Ułożony jest ruszt torowy od początku zakresu do ul. Bieszczadzkiej, a na odcinku Bieszczadzka - Górna ułożona została warstwa stabilizacji.
- Dla zadania modernizacji torowiska w ul. Katowickiej od granicy z Chorzowem do ul. Żołnierskiej trwają prace na odcinku od strony ul. Armii Krajowej do skrzyżowania z ul. Wolności. Po demontażu starej infrastruktury wykonawca wykonał koryto oraz warstwę stabilizacji podłoża.

w Zabrzu:

- Na zadaniu w Mikulczycach, na wybudowanym moście nad Potokiem Rokitnickim trwają prace przygotowawcze do montażu torowiska. Wykonane zostały prace w zakresie podbicia toru klasycznego. Wykonane zostało odwodnienie torowiska w zakresie ul. Mikulczyckiej, trwa montaż wysięgników na słupach trakcyjnych.
- Dla zadania w ciągu ul. Wolności w dzielnicy Zaborze wykonawca rozpoczął prace na kolejnym odcinku między pętlą a przystankiem Lompy, gdzie prowadził prace demontażowe i ziemne. Na odcinku od strony Rudy Śląskiej do pętli Zaborze jeden tor został ukończony – ruch tramwajów przeniesiono na nowy tor i przystąpiono do demontażu drugiego toru.
- 13 lutego rozpoczęły się prace w ramach zadania modernizacji torowiska wbudowanego w jezdnię ul. Wolności od posesji nr 203 do ul. Miarki. W pierwszym etapie obejmują fragment między ul. Torową a ul. gen. de Gaulle'a. Wykonawca prowadził prace demontażowe, korytowanie oraz zabudowę warstw stabilizacyjnych.

Zabrze Zaborze, ul. Wolności

Wszystkie wymienione w tekście inwestycje, związane są z Projektem pn.: „Zintegrowany Projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020.

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Depresja nie wybiera...

23 lutego obchodzony jest Ogólnopolski Dzień Walki z Depresją. Został on ustanowiony w 2001 roku przez Ministerstwo Zdrowia, by zwrócić uwagę, jak poważna jest to choroba - rozwijająca się latami, często niepostrzeżenie. Może wystąpić w każdym wieku, u każdej osoby - bez względu na płeć i status społeczny.

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) depresja jest czwartą najpoważniejszą chorobą na świecie i jedną z głównych przyczyn samobójstw. Na depresję cierpi 280 mln ludzi na świecie (około 3,8 proc. populacji). Do 2030 roku może to być najczęściej występujące schorzenie. Nie wiadomo, ile osób w Polsce cierpi na depresję, bo nie wszyscy zgłaszają się do lekarza, a część chorych leczy się prywatnie i nie chce ujawniać swojej choroby. Z danych Narodowego Funduszu Zdrowia wynika, że refundowane leki przeciwdepresyjne w 2021 roku wykupiło 1,5 mln osób i było to o 59 proc. więcej niż w 2013 roku.

Depresja należy do grupy zaburzeń afektywnych, czyli zaburzeń nastroju. Jedni pacjenci cierpią na depresję przewlekłą, podczas której objawy stale się nasilają, u innych ma ona charakter nawracający - z epizodami o różnym nasileniu.

Osoba cierpiąca na depresję odczuwa obniżenie nastroju i przeżywania, stopniowo traci radość życia - przestają ją cieszyć rzeczy, które do tej pory sprawiały jej przyjemność, natomiast zaczyna dominować smutek i pustka. Chorym towarzyszy uczucie zobojętnienia, brak odczuwania przyjemności z dotychczasowych zainteresowań, brak ochoty na jakiegokolwiek działanie. Pojawiają się wahania nastroju - obniżona kontrola nad emocjami, częsty płacz lub odwrotnie - wzmożona impulsywność.

U chorych w głębokiej depresji mogą się pojawić problemy w codziennym funkcjonowaniu - kłopoty ze wstaniem z łóżka, ubraniem się czy pójściem do pracy. Relacje z rodziną i bliskimi zostają zaburzone, ponieważ osoba zmagająca się z depresją nie jest w stanie racjonalnie wytłumaczyć, dlaczego najprostsze czynności sprawiają jej trudność, przestaje zabiegać o uwagę i nie poświęca czasu innym.

Depresja to nie tylko niechęć do życia, poczucie bezsensu, bezsilności i beznadziei, ale także zaniżona samoocena i umniejszanie swoich dokonań. W obrazie klinicznym często pojawiają się zaburzenia snu, brak apetytu oraz lęk, którego chory nie jest w stanie określić.

Trzeba jednak pamiętać, że depresja nie zawsze objawia się obniżonym nastrojem i przygnębieniem, a chory może przybierać maski, które utrudniają zdiagnozowanie choroby.

Więcej o przyczynach depresji, objawach, profilaktyce i leczeniu można przeczytać na stronach internetowych kampanii społecznych:

- twarzedepresji.pl
- forumprzeciwdepresji.pl
- stopdepresji.pl

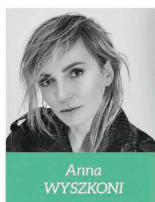
Cenne informacje znajdują się na ministerialnej stronie wyleczdepresje.pl

**CO TRZECIA OSOBA CHORA ONKOLOGICZNIE ZMAGA SIĘ RÓWNIEŻ Z DEPRESJĄ.
NIELECZONA DEPRESJA OBNIŻA ROKOWANIA W WALCE Z RAKIEM.
POŁĄCZENIE FARMAKOTERAPII I PSYCHOTERAPII JEST NAJSKUTECZNIEJSZĄ DROGĄ LECZENIA DEPRESJI.**

TWARZE DEPRESJI

NIE OCENIAM. AKCEPTUJĘ.

www.twarzedepresji.pl

Anna
WYSZKONI

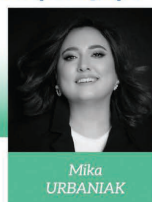
Marcin
BOSAK

Urszula
DUDZIAK

Jan
MEYNARSKI

Mika
URBANIAK

Andrzej
BOBER

Agnieszka
KOBUS-ZAWOJSKA

Tomasz
GINTER

POTRZEBUJESZ POMOCY? ZGŁOŚ SIĘ DO NAS: www.twarzedepresji.pl/pomocpsychologiczna

W ramach obchodów Ogólnopolskiego Dnia Walki z Depresją różne organizacje, w tym fundacje zajmujące się zdrowiem psychicznym oraz agencje rządowe, uczestniczą w wydarzeniach i inicjatywach mających na celu podnoszenie świadomości o tej chorobie. W 2023 roku już po raz 16. wystartowała kampania „Twarze depresji. Nie oceniam. Akceptuję.” Tegoroczna edycja poświęcona jest depresji w przebiegu chorób onkologicznych. Ocenia się, że co trzecia osoba chora na raka ma depresję. Ile z tych

osób korzysta z profesjonalnego wsparcia psychonkologów? Takich statystyk nikt nie prowadzi. Fundacja „Twarze depresji. Nie oceniam. Akceptuję.” prowadzi program zdalnych, bezpłatnych konsultacji psychologicznych dla osób chorych na raka i ich bliskich. Amabasadarmi kampanii są znane osobistości, m.in. Marcin Bosak, Mika Urbaniak, Urszula Dudziak, Anna Wyszkonki, Jan Emil Młynarski, Andrzej Bober, Agnieszka Kobus-Zawojcka czy Tomasz Ginter.

0 krok od tragedii na torach

Brak zachowania należytej uwagi przez pieszych w pobliżu przejazdów tramwajowych może zakończyć się śmiercią. Gwałtowne hamowanie tramwaju stwarza z kolei zagrożenie dla zdrowia znajdujących się w nim pasażerów. Dowodem na to było niedawne zdarzenie w Chorzowie.

W piątek 10 lutego 2023 roku, w pobliżu przystanku Chorzów AKS, mogło dojść do najgorszego. Kobieta ze słuchawkami w uszach i wpatrzona w ekran swojego telefonu nagle skrzyła w lewo, by przejść przez torowisko, zupełnie nie zwracając uwagi na nadjeżdżający tramwaj linii nr 60. Potrącenie skończyło się dla 32-latki urazem głowy i przewiezieniem do szpitala.

Kobieta może mówić o ogromnym szczęściu, jednak jej nieodpowiedzialne zachowanie przyczyniło się do zagrożenia życia innych osób. - Często podczas gwałtownego hamowania tramwaju najbardziej dramatyczne sceny dzieją się za naszymi plecami – podkreśla Jakub Drogoś, motorniczy spółki Tramwaje Śląskie S.A. Widać to dobrze na opublikowanym przez policję zapisie monitoringu z tramwaju. Pasażerowie w momencie ostrego hamowania stracili równowagę. W konsekwencji 75-letnia kobieta upadła bezwładnie na podłogę, doznając groźnego urazu kręgosłupa oraz nogi.

Poszkodowana chorzowianka także trafiła do szpitala. Całe zdarzenie powinno być kolejną lekcją dla tych, którzy lekceważą przepisy. - Niestety, niefrasobliwość i przekonanie o tym, że pieszy ma zawsze pierwszeństwo, powoduje, że do takich sytuacji dochodzi coraz częściej. Przypominamy więc, że przed tramwajem piesi nie mają pierwszeństwa! Pojazd o masie sięgającej nawet 60 ton nie zatrzyma się w miejscu, droga hamowania jest dłuższa niż samochodu. Dlatego chcąc przekroczyć torowisko, zawsze należy rozejrzeć się w lewo i w prawo – mówi Andrzej Zowada, rzecznik spółki Tramwaje Śląskie S.A. Przy okazji warto pamiętać o podstawowych zasadach bezpieczeństwa, które powinny być przestrzegane przez pasażerów tramwajów czy autobusów. Jedną z nich jest trzymanie się poręczy podczas całej podróży.

O konieczności zachowania ostrożności przez pieszych, nie tylko w kontekście ostatniego zdarzenia, mówi także policja. - Apelujemy do wszystkich o rozwagę i pamiętanie o podstawowych

Fot. KMP Chorzów

zasadach bezpiecznego poruszania się po drogach. Upewnijmy się, czy możemy w bezpieczny sposób przejść na drugą stronę jezdni lub torowiska. Przypominamy również, że korzystanie z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego w sposób ograniczający nam obserwację podczas pokonywania jezdni, drogi dla rowerów, czy też torowiska, jest wykroczeniem - podkreślają śląscy policjanci.

Wojciech Czaputa

Co jeśli nie wyhamuje?

Masa:
2 t

Droga hamowania:
ok. 10 m

Masa:
60 t

Droga hamowania:
ok. 50 m

Pamiętaj! Tramwaj ma pierwszeństwo

Uśredniając – samochód waży 2 tony i z prędkości 50 km/h zatrzyma się po 10 metrach, a jego 4 pasażerów zapiętych w pasy poczuje tylko szarpnięcie. Tramwaj waży 60 ton i do zatrzymania potrzebuje 50 metrów, a przy gwałtownym hamowaniu kilkudziesięciu pasażerów się przewróci, kilkudziesięciu innych uderzy o elementy wyposażenia wnętrza lub wpadnie na siebie nawzajem. Ktoś może poważnie ucieść. Dlatego to nie pieszy, lecz tramwaj ma pierwszeństwo! Również na deptaku, po którym kursują tramwaje.

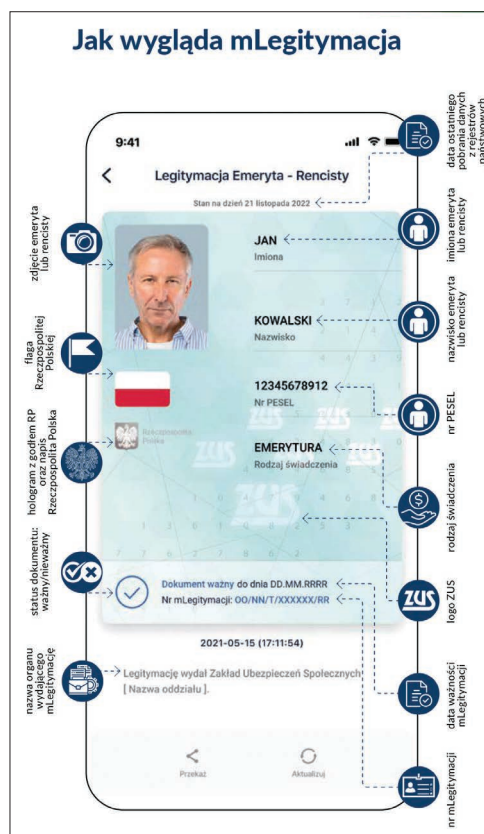
mLegitymacja

dla emerytów i rencistów

Od początku 2023 roku każdy emeryt i rencista może korzystać z elektronicznej wersji swojej legitymacji w bezpłatnej aplikacji mObywatel. Dzięki mLegitymacji można m.in. udowodnić prawo do świadczeń zdrowotnych oraz skorzystać z ulg, np. zniżek do biletów.

Nowy rok przyniósł zmiany w wydawaniu legitymacji dla nowych emerytów i rencistów. Osoby te otrzymają tylko mLegitymację, czyli dokument w postaci elektronicznej. Emeryci i renciści, którzy przed 1 stycznia 2023 r. otrzymali legitymacje plastikowe, automatycznie dostaną również legitymacje elektroniczne. Te osoby będą mogły posługiwać się obiema wersjami dokumentu (w przypadku legitymacji plastikowej zgodnie z jej terminem ważności). Nowi emeryci lub renciści, którzy chcą mieć tradycyjną legitymację plastikową, muszą złożyć odpowiedni wniosek (formularz ERL).

Z elektronicznej legitymacji będzie można korzystać

na własnym urządzeniu mobilnym, np. telefonie, przy użyciu bezpłatnej aplikacji mObywatel. W aplikacji wystarczy wybrać opcję „Dodaj dokument” i z wyświetlonej listy wskazać „Legitymacja emeryta-rencisty”.

mLegitymacja działa tak, jak tradycyjny dokument. Pokazując ją na ekranie smartfona, osoba potwierdzi, że jest emerytem lub rencistą i skorzysta z ulg oraz uprawnień. Lista przywilejów – oprócz zniżek np. na bilety komunikacji lokalnej czy dalekobieżnej – jest szeroka i zazwyczaj inna w przypadku różnych samorządów. Zniżek na usługi udzielają także przedsiębiorcy, organizatorzy wydarzeń kulturalnych oraz instytucje oferujące zabiegi zdrowotne.

Jeśli mobilna wersja legitymacji zawiera błędy, należy skontaktować się z najbliższym oddziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Listę placówek można znaleźć na stronie internetowej ZUS.pl. Można również skontaktować się z pracownikiem Centrum Obsługi Telefonicznej: tel. +48 22 560 16 00 (od poniedziałku do piątku w godz. 7:00–18:00) lub spotkać się z ekspertem z ZUS przez internet, a więc skorzystać z e-wizyty w ZUS.

Legitymacja emeryta-rencisty w aplikacji mObywatel podlega wymianie – podobnie jak legitymacja tradycyjna. Dzieje się tak w przypadku zmiany: imienia, nazwiska, numeru PESEL, rodzaju świadczenia, numeru oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia emeryta lub rencisty.

Wymiana następuje również po upływie terminu ważności legitymacji. W przypadku wymiany elektronicznej legitymacji emeryta-rencisty, należy złożyć wniosek do ZUS. Może to także zrobić w naszym imieniu pełnomocnik albo przedstawiciel ustawowy.

Osoby niepełnoletnie, którym przysługuje renta rodzinna mogą pobrać legitymację, jeśli ukończyły 13 rok życia, mają profil zaufany i dowód osobisty – niezależnie od tego, czy mają legitymację szkolną, czy nie.

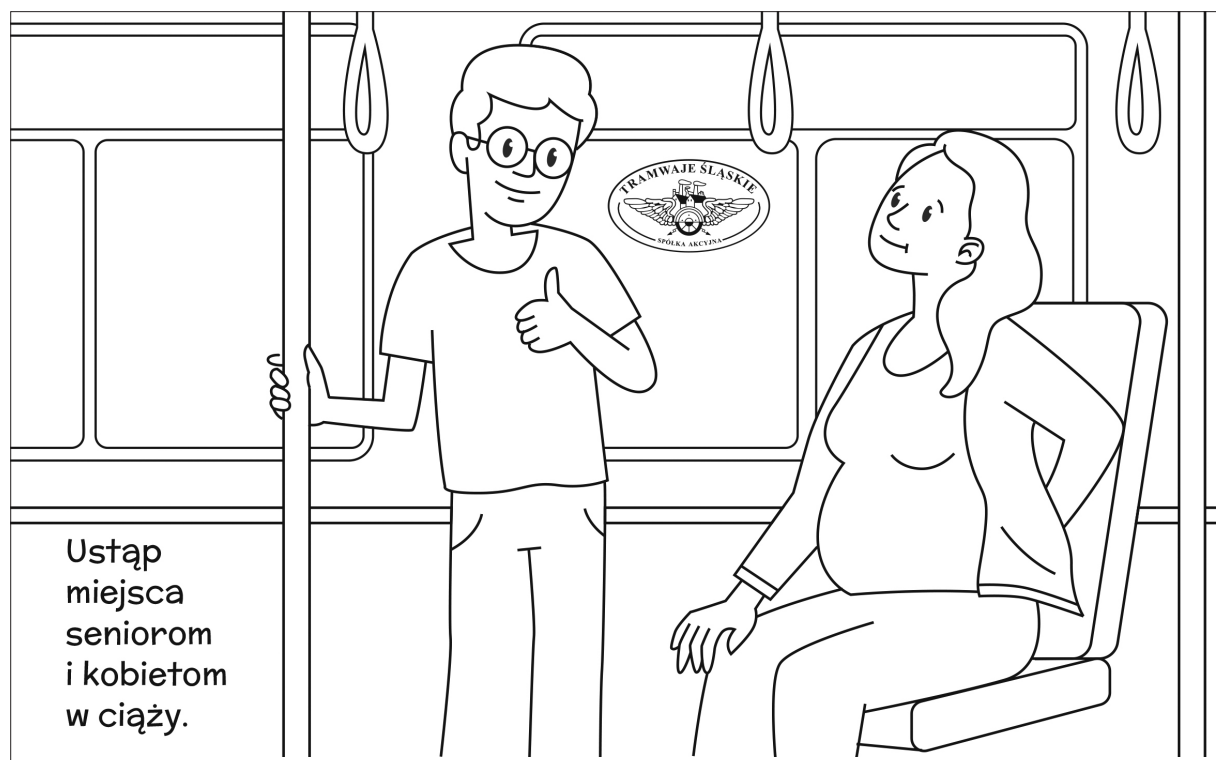
mLegitymacji nie mogą za to pobierać obcokrajowcy. Dane aplikacji mObywatel opierają się na Rejestrze Dowodów Osobistych oraz Rejestrze PESEL, więc nie ma możliwości, by dokumenty mobilne zostały wydane osobie, która nie ma ważnego dowodu osobistego, a zatem również takiej, która nie ma polskiego obywatelstwa. Z usługi mObywatel nie mogą także korzystać osoby, które posługują się wyłącznie innym dokumentem stwierdzającym tożsamość, takim jak paszport lub karta pobytu.

Zalecane jest zastrzeżenie dokumentów przechowywanych w aplikacji mObywatel w przypadku zgubienia, kradzieży lub utraty telefonu z innych przyczyn. Można to zrobić telefonicznie pod numerem +48 422 53 54 74.

Po śmierci emeryta-rencisty mLegitymacja unieważni się automatycznie w aplikacji mObywatel.

Źródła: mObywatel – portal gov.pl, pap.pl

Pokoloruj tramwajowy świat

Zapraszamy najmłodszych Czytelników do zabawy w kolorowanie. Co miesiąc, w tym miejscu, znajdziecie obrazki o tematyce tramwajowej. Od dziecięcej wyobraźni i pomysłowości zależeć będzie jakimi wypełnią się one kolorami. Pora szykować kredki i do dzieła!

Krzyżówka panoramiczna

Bohaterka "Bal- ladyńy"	Włóczęga		▼	Dekarz	▼	Okrutny markiz de ...		▼	Wachlarz japoński		Okólnik
	Pora, stadium				Sztaba metalu (anagram: gniot)			Nadużywa tabletek			
Gatunek sera żółtego	▶	▼		▼		Np. jodła	▶		▼		▼
▶										Cel karie- rowicza	
Węgla - do pieca						Jamnik		Cyrk lo- dowcowy	▶	▼	
								Dopływ Wisły			
Brat Czecha i Rusa	▶				Dawny naczelnik osiedli kozackich	▼		▼			
▶											
Manna		Bywa	▶				Zespół	▶			
Embargo		marszowy					jazzowy				
▶					Widoki na sukces	▶					

Litery w kolorowych kratkach, czytane rzędami, utworzą rozwiązanie.

Wśród czytelników, którzy nadesłają prawidłowe rozwiązania do 15 marca na adres wydawcy rozlosujemy nagrody rzeczowe. Z laureatem z poprzedniego numeru skontaktujemy się osobiście.

Adres redakcji: Agencja Mediów Lokalnych mediaL, ul. Katowicka 105, 41-500 Chorzów.

Rozwiązania można przysyłać pocztą elektroniczną (na adres: biuro@agencjamedial.pl).

Uwaga: oprócz adresu nadawcy należy podać numer telefonu kontaktowego.